

Assensskolen.

Handleplan vedrørende sorgbearbejdning.

2009

Indholdsfortegnelse:

Forord	side 3
Ved en elevs dødsfald	side 4
Når en elev mister en af sine nærmeste	side 5
Ved en elevs alvorlige sygdom	side 6
Ved skilsmisse, kaossituationer o.l.	side 7
Ved en kollegas alvorlige sygdom	side 7
Ved kollegas dødsfald	side 8
Sorgbearbejdning	side 9
Opfølgning	side 10
Litteratur om sorg	side 12

Forord

De følgende sider er at betragte som en vejledning eller en ledetråd ved sorgbearbejdning.

Det er vigtigt at understrege, at man handler individuelt og lytter til de pårørendes ønsker.

Ved en elevs dødsfald.

Lige efter dødsfaldet:

Skolelederen/afdelingslederen (den der modtager beskeden) indkalder de tilknyttede lærer og pædagoger.

- Fælles information
- Fælles overblik – hvem er berørt/hvem vil blive berørt.
- Fælles stillingtagen til yderligere tiltag. (Resten af dagen)

Der skal være 2 lærer med til klasseinformationen – god tid til at efterbearbejde elevernes reaktioner.

Klasselærers opgave – i samarbejde med SFO:

- Klasselæreren informerer klassen (sammen med en af klassens øvrige lærere)
- Er sammen med børnene til at mindes eleven – give tid til at mindes, evt. blomster og tegninger, samtale.
- Lave skrivelser til forældrene om hændelsen, hvori også børns mulige sorgreaktioner nævnes.
- Besøge barnets hjem. Hvad må gå videre om hændelsen?
- Fortælle eleverne om den kommende begravelse/bisættelse. (Evt. snakke med præsten – eller få vedkommende på besøg i klassen)
- Deltage i begravelsen. Bårebuket fra klassen.
- Informere nye lærer om hændelsen.

Skolelederens opgave:

- Flaget hejses på halv.
- Informere alle lærere + SFO hurtigst muligt.
- Sørg for ekstra lærer i den berørte klasse.
- Være kontaktperson i tilfælde af pressehenvendelse.
- Samle eleverne og give fælles information, 1 minuts stilhed, salme/sang.
- Sende bårebuket til begravelsen fra skolen og evt. SFO.

Når en elev mister en af sine nærmeste.

Lige efter dødsfaldet:

- Afdelingslederen orienterer de tilknyttede lærere og pædagoger.
- Fælles overblik – hvem er berørt/hvem vil blive berørt.

Skolelederens opgave:

- Informere skolens øvrige personale hurtigst muligt.
- Skolen sender en båretasket til begravelsen/bisættelsen.

Klasselærers opgaver – i samarbejde med SFO.

- informere klassen om dødsfaldet.
- Sørge for, at eleverne får tilstrækkelig med informationer.
- Lave et orienterende brev til klassens forældre om dødsfaldet, hvori også børns mulige sorgreaktioner nævnes.
- Aftale, hvordan vi her i klassen vil tackle det skete.
- Kontakt til hjemmet, brev, blomster og /eller besøg.
- Fortælle eleverne om begravelsen/bisættelsen.
- Deltage i begravelse/bisættelse.
- Evt. besøge gravstedet med klassen nogle dage efter begravelsen.
- Informere nye lærere om hændelsen.

Ved en elevs alvorlige sygdom.

Når ovenstående erfarer, orienteres klasselærer. Klasselæreren er forpligtet af, at alle omkring klassen – SFO, kontor m.fl. – orienteres.

I tilfælde af længerevarende og livstruende sygdom skal der sættes et beredskab i gang. Dette beredskabs omfang vil svinge fra tilfælde til tilfælde – følgende ledetråde kan være gældende i forløbet, idet der dog fra starten af sygdomsperioden skal sørges for, at der findes et ”acceptabelt” niveau for de igangværende aktiviteter.

Det er klasselæreren, der – i samarbejde med klassens øvrige lærere, evt. resourcepersoner, evt. tilknyttet pædagoger og HJEMMET – sætter processen i gang.

- Det er vigtigt i hele forløbet at have kontakt til HJEMMET og med dette aftale, hvorledes processen skal forløbe.
- Man må straks efter, at skolen har fået kendskab til sygdommen, tage kontakt til HJEMMET for at få en information.
- Denne information om sygdommens forløb, forskellige udtryk og prognose skal/bør – i overensstemmelse med HJEMMETS ønsker – formidles til klassens øvrige elever.
- Lad klassen opretholde kontakten med den syge elev gennem breve, tegninger, digte lydbånd, video og evt. besøg.
- Når eleven er tilbage i klassen, kan der godt spørges til sygdommen, men ellers må eleven behandles som før, sygdommen brød ud.
- Lad eleven selv fortælle om sin sygdom og behandling i det omfang, eleven selv ønsker det.
- Inddrag evt. resourcepersoner til at forklare om sygdommen og dens konsekvenser.
- Hvis sygdommen ender med dødsfald, sættes afsnittet om en elevs dødsfald i gang.

Ved skilsmisse, kaossituationer o.l.:

- Ved skilsmisse informerer klasselærer og SFO hinanden.

Ved kollegas alvorlige sygdom:

I tilfælde af en længerevarende og livstruende sygdom skal der sættes et beredskab i gang. Dette beredskabs omfang vil svinge fra tilfælde til tilfælde. Følgende ledetråde kan være gældende i forløbet, idet der dog fra starten i sygdomsperioden skal sørges for et ”acceptabelt niveau for de igangsatte aktiviteter.

Det er her LEDELSEN, har det overordnede ansvar for at sætte processen i gang.

- Det er vigtigt at have kontakt med kollegaen og med denne aftale, hvorledes beredskabet kan forløbe, og hvad dette kan indeholde.
- Denne information omkring sygdommens forløb, forskellige udtryk og prognose skal/bør – i overensstemmelse med kollegaens ønsker – formidles til det øvrige personale og de klasser/afdelinger, hvor pågældende underviser.

Ved kollegas dødsfald.

Skoleleders/SFO- leders opgave:

- Orientering af personalet.
- Besked til de involverede klasser – før den samlede besked til alle børn.
- Skolelederen er den koordinerende og tager kontakt til den afdødes familie angående familiens ønsker og behov i det videre forløb (begravelse m.m.)
- Sørge for at de involverede klasser/afdelinger får et kort brev om den sørgelige nyhed og evt. lidt om børns mulige sorgreaktioner.
- flaget på halv.
- Ved den samlede besked holdes 1 minuts stilhed. Salme/sang.
- Nekrolog.

Aftale procedure ved begravelsen.

Dagen efter: elever.

De berørte klasser/afdelinger har brug for ro/tryghed/stabilitet i de svære dage (ikke skiftende vikarer).

Samtale om evt. elevers deltagelse i begravelsen.

Dagen efter: kollegaer.

Individuelt, hvor berørt man er af dødsfaldet. Give hinanden rum og plads.

Være opmærksomme på hinanden og hjælpe/aflaste hinanden

SORGBEARBEJDNING.

Ved samtale med børnene er det vigtigt, at læreren/pædagogen er opmærksom på at eleverne reagerer forskelligt på begivenheden.

Der er elever, der:

- bliver vrede på/er aggressive over for læreren/pædagogen.
- græder
- bliver tavse

føler sig indesluttede og knugede.

Det er vigtigt at føre samtalen fordi:

- Den enkelte elev får hjælp til at sætte ord på de oplevelser, han/hun har haft.
- Der tales om det, alle tænker på.
- Eleverne får værdifuld information om hinandens tanker, følelser og reaktioner.
- Det gør godt at høre, at der er andre, der har reageret som en selv.
- Det er rart at finde ud af, at man har lov til at reagere på forskellige måder.
- Læreren får et godt indtryk af, hvordan de enkelte elever har det, og kan dermed gøre det lettere at imødekomme den enkelte elevs behov.

Forslag til åbnings spørgsmål:

- Hvor var du, da du fandt ud af, at din kammerat var død?
- Hvordan fik du det at vide?
- Hvad tænker du på lige nu?

Disse spørgsmål er de centrale, for de har betydning for "situationen". Herefter kan man komme ind på andre tilfælde, hvor børnene har mistet nogen/noget eller følt sorg, og hvordan vi kan hjælpe og støtte hinanden

- Har du før mistet en person eller noget du holdt af?
- Hvordan kan vi hjælpe hinanden, når vi er kede af det?
- Hvad kan vi føle?
- Hvordan viser vi hinanden følelser?

OPFØLGNING.

Klassens lærere skal være opmærksomme på den pågældende elev.

- Der kan komme humørmæssige dyk.
- Der kan komme et kraftigt fagligt dyk.

Klassens lærere skal være opmærksomme på, når "livet" – efter den første sorgfase – kommer ind i den vante gænge, medfører det ofte, at den berørte elev føler sig isoleret i forhold til den store opmærksomhed, pågældende har været genstand for i tiden lige omkring dødsfaldet.

Det tager lang tid at komme over en sorg! **HUSK:** Det er et **livslangt SAVN** at miste! Der må findes frem til en aftale med den berørte elev og familie – hvilken grad af åbenhed, man ønsker. Altså – hvorledes tales der om dødsfaldet i klassen.

Man kan i tiden efter jævnlige tage fat i hændelsen.
Husk at informere nye lærere og elever om hændelsen.
Vær opmærksom på mærkedage.

Tag emner om tab, sorg og død op i undervisningen, når det fornemmes at være passende.

Vær opmærksom på, om den berørte elev behøver ekstra hjælp, f.eks. ved inddragelse af ressourcepersoner (skolepsykolog/sundhedsplejerske). Eleven kan have behov for ekstra hjælp ved:

- Tydelig og længerevarende adfærdsændringer.
- Alvorlige problemer ved skolearbejdet.
- Hvis eleven har været involveret i den eventuelle ulykke, hvor den nærmeste er død eller har fundet afdøde og har vedblivende stærke minder herfra.
- Psykosomatiske gener over en længere periode – typisk hovedpine eller mavepine.

Hvis den sørgelige hændelse sker i en weekend/ferieperiode:

Hvis den sørgelige hændelse sker i en weekend/ferieperiode, er situationen noget anderledes. Der må i alle tilfælde gøres forsøg på, at der også i dette tilfælde foretages nogle af de førnævnte foranstaltninger.

Specielt skal der især tænkes på, hvorledes de første skoledage efter hændelsen skal forløbe, og hvorledes klassen, klassens lærere og tilknyttede pædagoger skal/kan underrettes angående dødsfaldet.

Endvidere skal klasselæreren/skolelederen i denne situation tænke over, hvorledes den berørte familie kontaktes.

Litteratur om sorg.

Joeri og Piet Breebaart: "Når man dør, får man det så bedre?"
Forum

"Solsort og snefnug." En novellesamling
Kræftens Bekæmpelse.

"Børn om mors og fars død."
Kroghs forlag

"Min mor døde. Min far døde."
Kroghs forlag.

"Om sorg. Når bånd brister." Et undervisningsmateriale for 3., 4. og 5. klasse.
Kræftens Bekæmpelse.

Ovenstående samt videobånd findes på Borgerskolens bibliotek.

Bøger som ikke indgår i vores eget materiale "om sorg."

"Når dinosaurer dør." (aldersgr: 3 – 6 år)

"Glem ikke håbet." (aldersgr: 5 – 10 år)

"Det er ok at være ked af det." (aldersgr: 5 – 10 år)

"Klumpen." (aldersgr: Kan bruges af alle, men retter sig mod 3 – 10 årige)

"Jeg bliver bare så....." (aldersgr. 5 – 12 år)
(Læsebog og aktivitetsbog).

"Marvi Myrebjørn fatter håb." (aldersgr: 3 og opefter)

Ovenstående kan bestilles hos Kræftens Bekæmpelse telefon: 35257500